

Etiske synsvinkler på økologiens robotificering

Af Peter Sandøe, Karsten Klint Jensen og Katherine O'Doherty Jensen, Det Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet

Ny teknologi byder sig til – også i forhold til den økologiske produktion. Det kan være robotteknologi og anden form for automatisering, som aflaster landmanden for en række, ofte tunge, arbejdsopgaver. Og det kan være kombinationer af sensor- og informationsteknologi, som øger landmandens muligheder for at styre og overvåge, hvad der sker på bedriften. Inden ny teknologi indkøbes, er det selvfølgelig vigtigt for den enkelte landmand at gøre sig overvejelser over, om der for ham eller hende er tale om en god investering, som både lønner sig økonomisk og bidrager til at øge arbejdsglæden.

Specielt for de økologiske landmænd rejser der sig en række yderligere spørgsmål: 1) Er der overensstemmelse med det økologiske regelsæt? 2) Vil teknologien bidrage til at fremme de målsætninger, som ligger til grund for den økologiske produktion? og 3) Vil teknologien være acceptabel for de økologiske forbrugere? I dette indlæg vil fokus være på 2) og 3).

Det er vigtigt at gøre sig klart, at de to sidstnævnte spørgsmål ikke er identiske. Økologisk produktion har sine rødder i en landmandsbevægelse, som i dag er internationalt rodfæstet i IFOAM. Denne bevægelse har defineret sine egne mål og principper, som løbende er under udvikling. Sideløbende hermed er der hos forskellige grupper af forbrugere opstået forestillinger om og forventninger til, hvad der er kendetegnende for økologisk produktion. At de to ting ikke altid er identiske, følger bl.a. af, at forskellige segmenter af økologiske forbrugere ser relativt forskelligt på den økologiske produktion.

Ser man på IFOAMs principper, er det såkaldte *principle of care* helt central: *“Organic Agriculture should be managed in a precautionary and responsible manner to protect the health and well-being of current and future generations and the environment”*. Der er tale om et forsigtighedsprincip, som i kommentarerne direkte appliceres på spørgsmålet ny teknologi: *“Practitioners of organic agriculture can enhance efficiency and increase productivity, but this should not be at the risk of jeopardizing health and well-being. Consequently, new technologies need to be assessed and existing methods reviewed. Given the incomplete understanding of ecosystems and agriculture, care must be taken.”* Der er altså særlig fokus på at beskytte natur, husdyr og mennesker mod teknologiske risici. Disse risici bunder bl.a. i manglende viden om konsekvenser for økosystemerne. Hensynet til velfærd skal, når det drejer sig om husdyrene, i den økologiske forståelse ses som et krav om mulighed for at udfolde naturlig adfærd. I kommentarerne til *Principle of Fairness*: hedder det direkte *“animals should be provided with the conditions and opportunities of life that accord with their physiology, natural behavior and well-being”*.

Når det drejer sig om de økologiske forbrugere, så fremgår det af danske undersøgelser, at en del af forbrugerne, typisk de som lejlighedsvis køber økologiske produkter, ikke forbinder økologisk produktion med brug af teknologi og produktion i stor skala. For dem er økologisk produktion nærmest lige med småt og lavteknologisk – et landbrug, som i gamle dage. Andre forbrugere, typisk de økologiske storforbrugere, er mere åbne over for at også den økologiske produktion skal følge med tiden og gøre brug af ny teknologi. Derimod lægger disse forbrugere stor vægt på omsorg og nærhed fra landmandens side.

I foredraget vil der blive argumenteret for, at en diskussion vedrørende brugen af ny teknologi i den økologiske produktion ikke alene skal fokusere på *om* en bestemt form for teknologi skal tages i brug eller ej, men også på, *hvordan* den bruges. Tager man fx teknologier til økologisk husdyrproduktion, som fritager landmanden fra manuelt arbejde i stalden, så gør det en stor forskel, om den sparede tid kommer dyrene til gode – i form af mere tid til at holde øje med dyrene og gribe ind, hvor der er behov for ekstra omsorg – eller om teknologien øger afstanden mellem landmanden og dyrene.

I præsentationen vil de fremstillede overvejelser blive illustreret og konkretiseret med baggrund i eksempler på teknologi, som kan anvendes inden for den økologiske husdyrproduktion: kyllingefangemaskiner, automatiske fodringssystemer, malkerobotter og brug af sensorer i malkeproduktionen til at registrere sygdomme i yver på klove.